

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:3 – Sayı:8 - Mayıs 2019

koynunda büyüdüük

Esik Kurganı'ndan

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi - ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

İÇİNDEKİLER

Eyüp KUL.....	11
1877-1878 OSMANLI-RUS SAVAŞI (93 HARBİ) SONRASI ÜSKÜP'E GELEN MUHACİRLERİN DURUMU (1877-1885)	
<i>STATE OF MIGRANTS WHO WENT TO SKOPJE AFTER THE OTTOMAN-RUSSIAN WAR IN 1877-1878 (THE '93 WAR)</i>	
Kadir ŞAHİN	43
CEND ŞEHİRİ VE MOĞOL HÂKİMİYETİ	
<i>CEND CITY AND MONGOL HEGEMONY</i>	
Dilara BAHTİYAR SARI - Gülbahar Nilüfer TETİK	73
GASTRONOMİ TURİZMİ KAPSAMINDA BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN YEMEK KÜLTÜRÜ	
<i>FOOD CULTURE OF BULGARIAN IMMIGRANTS WITHIN THE CONTEXT OF GASTRONOMY TOURISM</i>	
İlyas KAYAOKAY.....	89
MEDİNE KADISI AHMED RÂŞİD'İN YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ	
<i>AHMAD RASHID WHO MADE THE MUSLIM JUDGE IN MEDINA UNPUBLISHED POETRY</i>	
Yakup ŞAHİNİR	107
MOLLA GÜRANİ'DEN ŞEYH AKŞEMSEDDİN'E FETHİN HOCALARI: 1432-1453	
<i>HODJAS OF CONQUEST FROM MOLLA GURANI TO SEYH AKSEMSEDDIN: 1432-1453</i>	

Şükrü ÜNAR..... 147

ATATÜRK DÖNEMİ'NDE ESKİ ESERLERİN KORUNMASINA YÖNELİK YAPILAN HUKUKİ DÜZENLEMELER

THE LEGAL ARRANGEMENTS MADE IN THE ATATÜRK PERIOD FOR THE PROTECTION OF THE OLD WORKS

Miraç KADIOĞLU - Necmiye TUTAR 163

TÜRKİYE'NİN KENDİNE HAS YUMUŞAK GÜÇ YÖNTEMİ OLARAK SAĞLIK YARDIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF HEALTH-RELATED AIDS AS THE TURKISH TYPE SOFT POWER METHOD

MEDİNE KADISI AHMED RÂŞİD'İN YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ¹

AHMAD RASHID WHO MADE THE MUSLIM
JUDGE IN MEDINA UNPUBLISHED POETRY

DOI: 10.33404/anasay.546965

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

İlyas KAYAOKAY *

ÖZET

Ahmed Râşid (1844-1934 sonrası), 1901-1903 yılları arasında Medine’de kadılık yapmış bir müellif ve devlet adamıdır. Farsça’dan ve Arapça’dan yaptığı tercüme mahiyetindeki dinî-ahlâkî eserlerle ön plana çıkan Ahmed Râşid’in hayatı hakkındaki bilgilere, sadece *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserde rastlanılmaktadır. Bu çalışmada Ahmed Râşid’e ait daha evvel yayımlanmamış dört manzumenin tanıtımı ve Arap harflerinden Latin alfabesine aktarımı yapılacaktır.

Bu manzumelerden ilki, 16 beyitlik bir kıt’a-ı kebiredir. İkincisi, çiçek ve bitki adlarıyla oluşturulan 35 beyitlik bir bahâriyyedir. Üçüncüsü, mesnevi nazım şekliyle yazılmış bir leylek ile güvercin arasındaki münazarayı ihtiva eden 26 beyitlik bir manzum fabldır. Son şiir ise 7 beyitlik “it” redifli bir gazeldir. Ahmed Râşid’in tercüme eserleri gibi bu şiirleri de ağırlıklı olarak hikmetli sözlerden oluşmaktadır. Bu çalışmayla şairin *Pend-nâme-i Lokmân Hekîm Terceme-i Manzûmesi* adlı eserinin sonunda yer alan dört şiiri gün yüzüne çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Râşid, Pend-nâme, Kaside, Mesnevi, Hikmet.

¹- Makale Geliş Tarihi: 29. 03. 2019 Makale Kabul Tarihi: 27. 04. 2019

* Araş. Gör., Munzur Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı A.B.D. kayao-kay_2323@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0001-8544-2307>

ABSTRACT

Ahmed Rashid (1844- after 1934) was a writer and a statesman who was a Muslim judge in Medina between 1901-1903. Short information about Ahmed Rashid can be found only in the book “Son Asır Türk Şairleri”. He is a notable writer with his religious-moral works translated from Persian and Arabic Languages. In this study, belonging to Ahmad Rashid, the introduction of four previously unpublished poems and poetry translations of the Latin alphabet from Arabic alphabet will be made.

The first of these verses, a kıt'a-i kebire of 16 couplets. The second is the 35 couplet bahariyye ode, created by the names of flowers and plants. The third, written in the form of mahtnawi verse, describes the debate between a stork and a pigeon. This poem is a poetic fable 26 couplets. His last poem is ghazal and consist of 7 couple. Ghazal's redif is “it”. These poems, like Ahmad Rashid's translation works, are mostly composed of wise words. With this work, his four poems appear at the end of his work “Pend-nâme-i Lokman Hekim Terceme-i Manzumesi”.

Keywords: Ahmad Rashid, Pend-namah, Qside, Mahtnawi, Wisdom.

GİRİŞ

Hakkındaki bazı bilgilere sadece İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal'ın (ö.1957) *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserinde rastlanan Danişmend Yahya Efendi'nin oğlu Ahmed Râşid; “2 Şaban 1260/17 Ağustos 1844 yılında İstanbul'da doğmuştur. Sıbyan ve Rüşdî mekteplerinde eğitimini tamamladıktan sonra Bayezit Camii hocalarından Ahmed Ziyaüddin Efendi'den ders almıştır. Bağdatlı Refet ve Mustafa Vahyi'den Farsça, başmüsevvid Hüseyin Efendi'den fıkıh dersleri tahsil etmiş ve Hoca Hasan Hüsam Efendi'nin beş yıl *Mesnevi* derslerine katılmıştır. Muharrem 1292/M.1875'te naiplik mesleğine girmiş, Malkara naibi iken İdare-i Eytam Meclisi azalığı başkatipliğine getirilmiştir. 13 yıl bu görevi sürdürdükten sonra Kartal ve Erzurum naibi olmuş ardından Medine kadılığına tayin edilmiştir. Ahmed Râşid, H.1319-1320/M.1901-1903 tarihinde Medine'de kadılık görevini ifa etmiştir. İki defa hacca gitmiş ve sonra emekli olmuştur. İbnü'l Emin, Râşid'in yüze yaklaşan yaşına rağmen şuuru ve kuvvetinin yerinde olduğunu ifade eder. Ölüm tarihi bilinmemekle birlikte en az 90 yıl yaşamış olduğu ve 1934 yılından sonra vefat ettiği düşünülmektedir.” (Kayaokay 2018: 74-75)

Ahmed Râşid, Medine Kadılığı görevinde iken *Pend-nâme-i Lokmân Hekîm Terceme-i Manzûmesi* adında bir mesnevi kaleme almıştır. Eser H.1324/M.1906 yılında Mahmud Beg Matbaası'nda basılmış olup bir mukaddime 13+156+2 beyitten müteşekkildir. *Feilâtün/feilâtün/feilâtün/feilün* kalıbıyla yazılmış 156 beyitlik mesnevi kısmında 32 adet Farsça nasihatın beşer beyit halinde tercümesi yapılmıştır. Bu eser tarafımızca yayımlanmıştır. (Kayaokay 2018)

Kaynaklarda adı geçmese de yaptığımız araştırma neticesinde Ahmed Râşid'e ait olduğunu düşündüğümüz iki eser daha ortaya çıkmıştır. Bu eserlerden ilki *Düstûr-ı Ahlâkî Müntehabât-ı Eş'âr-ı Alî Tercümesi*'dir. Eseri neşre hazırlayan araştırmacı tarafından hangi Ahmed Râşid'e ait olduğu belirlenemeyen bu kitabın -bazı kriterler ışığında- Medine Kadısı Ahmed Râşid'e ait olduğu anlaşılmıştır. Eser, Adem Ceyhan tarafından yayımlanmıştır (Ceyhan 2010).

Ahmed Râşid'e ait olduğu tespit edilen diğer eser ise; *Tercüme-i Manzûme-i Lüccetü'l-Esrâr Ma'a Aslihi*'dir. Câmî'nin Farsça *Lüccetü'l-Esrâr* kasideinin manzum tercümesi olan bu eser Ahmed Râşid'in Erzurum'da kadı vekilliği görevi yaptığı zamanda yazılmıştır. Eser, Mehmet Atalay tarafından yayımlanmıştır (Atalay 2004).

Ahmed Râşid'in *Pend-nâme-i Lokmân Hekîm Terceme-i Manzûmesi* adlı kitabında onun bazı şiiirleri de yer almaktadır. Bu eseri daha evvel neşre hazırlarken çalışmanın bütünlüğünü bozmamak amacıyla *Pend-nâme* dışında kalan şiiirlerini ayrı bir çalışmada ele alacağımızı bildirmiştik (Kayaokay 2018: 79). *Pend-nâme*'nin sonunda sadece Râşid'in şiiirleri değil başka şairlere ait Farsça, Türkçe beyitler, kıt'alar, tarih kıt'aları da bulunmaktadır. Bu durum esere bir nevi mecmua özelliği katmıştır. 10 sayfalık bu kısımda Ahmed Râşid'in farklı nazım şekillerinde yazmış olduğu dört manzumesi kayıtlıdır. Çalışmada bu şiiirlerin tanıtımı ve Arap harflerinden Latin Alfabesine aktarımı yapılacaktır.

AHMED RÂŞİD'İN DÖRT ŞİİRİ

İlgili eserde şairin toplam dört adet manzumesi tespit edilmiştir. Bunlardan ilki *Pend-nâme*'den hemen sonra kaydedilmiş olup "Li-mütercimü'l-fakîr" başlığını taşımaktadır. Bu manzume, 16 beyitten oluşan, *mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün* vezniyle yazılmış bir kıt'a-ı kebirdir. İkinci manzume; *mefâilün mefâilün feülün* kalıplı 35 beyitlik bir bahâriyyedir. Üçüncü manzume; *fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* vezniyle yazılmış, bir leylek ile güvercin ara-

sındaki münazarayı konu edinen 26 beyitlik bir mesnevidir. Son manzume ise; eserin sonunda yer alan 7 beyitlik “it” redifli bir gazeldir. Bu son şiir, İbnü'l-Emin'in eserinde de kayıtlıdır. Şair, bu manzumelerin içerisinde sadece mesnevide mahlas kullanmamıştır. Genel itibarıyla şiirlerin tamamının muhtevasında; nasihat verme kaygısının olduğu görülür. Râşid'in elimizdeki şiirleri, *hekîmâne* şiir tarzının özelliklerini göstermektedir.

Beyt-i merhûnların olduğu ilk manzumede, dünya ve ahiret hayatıyla ilgili bazı tavsiye ve uyarılar göze çarpar. Şiirde, insanlarla kardeşçe geçinmenin gerekliliği ifade edilir. Şaire göre; kin ve nefret terk edilmeli, dervîşâne bir hayat tarzı benimsenmelidir. Ahlak ilmi öğrenilmelidir, zira bu, insana irfan yolunu gösteren güzel bir delildir. Hakikat ehline göre dünya bir köprüdür ve bu köprü ikamet için değil bütün canlılar istifade etsin, geçsin diye yapılmıştır. “Bu köprüde misafir olarak kalınmaz” denilerek dünyanın geçiciliği vurgulanır. Geçmiş zamanlardaki mağrur zenginlerin şimdi hayatta olmadığı hatırlatılarak insanın yol arkadaşıyla kavga etmemesi gerektiği tavsiye edilir. Ahmak insanlar, kötü durumdaki insanların hâlini gördükleri halde dünyanın süsüne bakıp keyif alırlar. İnsan, dünya kederlerinin ateşinden kendisini korumalıdır. Dünyayı bir şaraba benzeten şair, bu dünya kadehini içenin sarhoş olup kolay kolay ayılamayacağını söyler. Âlimler, câhil insanları, sözlerinden hemen tanır. Şair, bu durumu bülbül ve karga mazmunuyla izah eder. İnsan, sermayesi olmadığı hâlde üstünlük davasına kalkışmamalıdır. Sabır gösterip kalp akçesini kullanmalıdır. İnsan, kendini büyük görmeyen, mütevazi bir kul olursa Allah'ın yardımına mazhar olur. Böyle insanlar daima mutlu ve rahat yaşar. Allah'ın makamına erişen kâmil insanlar, artık dünyanın mülküne itibar etmez. Gönül, kâmil insanların denizinden lütuf bekler, zira karınca, Hz. Süleyman'dan lütuf beklediği için ona ayıp olmaz. Aşk yoluna girenler, en sonunda sevdiğine ulaşır. Bu yol Allah'a giden yoldur. Şair, verdiği Lokman Hekim öğütlerinin bir şifa kaynağı olduğunu söyler. “Lokman Hekim öğütleri” ifadesi, manzumenin *Pend-nâme*'nin bir parçası olduğu intibahını uyandırmaktadır. Lakin *Pend-nâme*, klasik mesnevi tertibi doğrultusunda yazılmamıştır. Sonrasında gelen manzumeler hem farklı bir sayfada başlamış hem de farklı nazım şekilleriyle yazılmıştır. Bu sebeplerden ötürü sade, anlaşılır bir dille yazılan manzumeyi, mesneviden bağımsız değerlendirmemiz gerekir.

İkinci manzume olan bahâriyye, çiçek adlarıyla yazılmış bir kaside olup bazı beyitlerde yer alan çiçek adlarına rakam verilmiştir. Klasik şiirimizde, baş-

ta elbise, denizcilik, kitap, satranç, musikî vb. olmak üzere bir alana ait terimlerle oluşturulan manzumelerin varlığı bilinmektedir. Râşid'in bahâriyyesi bu yönüyle orijinal bir şiir görünümündedir. Bahâriyye, klasik kaside tertibinde olmayıp metnin tamamı bahâr ve onun bir unsuru olan çiçek ve bitki adları üzerine kurulmuştur. Son beyitte şairin mahlası da geçmektedir. Şiirin ilk beytinde; bahar vaktinin geldiği ve sevgilinin yüzünün “gül” gibi açtığı söylenir. Bahar mevsiminde akan ırmaklar, âşığın göz yaşlarına benzetilir. Şair, burada toplam 26 çiçek adını zikreder ve bunları da rakamlandırır. Bugün meşhur çiçek adlarının yanında adı unutulmuş çiçek ve bitki isimlerinin de zikredilmiş olması manzumenin folklorik açıdan değerli olduğunu gösterir. Şiirde, “gül”, “nergis”, “verd-i hamra”, “papatya”, “erguvan”, “benefşe”, “ballı baba”, “yasemin”, “ıhlamur”, “fulya”, “sümbül”, “karanfil”, “zimeran”, “gelincik”, “hezaran”, “şebbu”, “sadeh”, “zanbak”, “reyhan”, “cülnar”, “leylak”, “sadberg”, “zerrin”, “lale”, “salkım” ve “ısırgan mürver” gibi çiçek ve bitki adları beyitlerde adı geçen nebatatlandır. Çiçekler genellikle -teşbih ve hüsn-i talil sanatları ekseninde- klasik şiirdeki kullanımlarıyla (Bayram 2007) karşımıza çıkar. (Nergis, göz; verd-i hamra, kadeh; papatya, diş; erguvan, şarap; menekşe, secde; sümbül, kokusu... gibi.)

Üçüncü manzume; 26 beyitlik bir mesnevi olup leylek ile güvercin arasında geçen bir münazaradır. Bu kısa mesnevi, bir manzum fabl olarak da değerlendirilebilir. Farsça ilk beyitten sonra; bir sabah leylek ile güvercinin bir araya gelip sohbete başladığı ifade edilir. Leylek, güvercinin iyi koşullarda yaşamasını istediğinden daima kendisine yükseklerde yaşama fikrinden söz eder. Güvercinin alçaklarda yani kötü yerlerde yaşadığını gören leylek bu duruma üzülür. Güvercinin geçim derdi yüzünden, yiyecek bulabilmek için havası, suyu kötü olan yerlerde yaşadığını da bilir. Böyle yerlerde yaşadığı için güvercin kötü bir görünüme sahip olmuştur. Onu kötü durumdan kurtarmak için leylek kendisine nasihatte bulunur. Güvercin, leyleğin iyi niyetli tavrından dolayı mutlu olsa da bir müddet onun nasihatlerine itiraz eder. Lakin leylek yine de ısrarcıdır. Leylek, güvercini “zirveye” götürebilmek için gerekirse kendi üzerine alıp uçurabileceğini teklif eder. Bunu duyan güvercin, mutlu olur ve dağlık alana doğru leylekle birlikte uçmaya başlar. Ancak güvercin bu defa erzak bulup bulamayacağını düşünmeye başlar. Durumu anlayan leylek ona korkmaması gerektiğini, rızkı verenin Allah olduğunu hatırlatır. Verilen öğütler neticesinde güvercin utanır ve leylekle zirveye gitmeye karar verir. İkisi birlikte hareket edip uzun

bir süre uçtuktan sonra zirveye ulaşırlar. Güvercin, çıktığı yerden etrafını seyre başlayınca “ömrümü boş yere çukur yerlerde harcamışım” diyerek ah vah eder. Çünkü zirve, beklediği gibi çıkmaz. Her yerde bol miktarda hububat ve dane vardır. Burada, kendi cinsinden olan diğer kuşlarla da sohbet eder. Leyleğin evine giderek taze yiyecekleri yedikten sonra güvercin artık gece gündüz şükretmeye başlar. Leyleğe de daima “daha evvel sözünü dinlemediğim için beni affet” diyerek teşekkür eder. Ahmed Râşid leylek ve güvercinden kastın; insan ve velî kimseler olduğunu söyler. Veliler de leylekler gibi insanların kurtuluşu ermesi için onları “vecd-i zirveye” davet eder.

Şairin son şiiri bir gazeldir. Yine 7 beyitlik “it” redifli gazel de diğer manzumeler gibi hikmet-âmiz sözleri ihtiva etmektedir.

1.

Li-Mütercimi'l-Faķîr

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

1. Karındaşca geçinmek muktezîdür halk-ı ‘âlemle²

Yaşa dünyâda dervîşâne terk it kîn ü ‘udvânı

2. Gerekdür ‘ilm-ı ahlâkı güzelce eylemek taḥşîl

Budur ni‘me‘d-delîl eyler irâ‘e râh-ı ‘irfânı

3. Hâķîkat ehli teşbîh eylemiş dünyâyı bir cisre

İķâmetñe³ degül yapmış geçe herkes diyü bânî

4. Geçer pek az zamânda ins ü hayvân şâdmân giryân

İķâmet köpride olmaz kabûl itmez o mihmânı

² Metinde yer alan aruz kusurları *italik* şekilde gösterilmiştir. İmalelerde heceler, med ve zihaflarda ise sadece ilgili harf *italik* yazılmıştır.

³ İķâmetine şeklinde olması gereken bu kelime vezinden ötürü bu şekilde yazılmıştır.

5. Bu az müddetde hem-râhıñla lâyıq *mi* nizâ‘ itmek
Düşün evvel geçen mağrûr-ı şervet ehl-i sâmânı
6. Sebek-meğzân bakup ârâyiş-*i* dehre olur handân
Bilürken tîğ-ı gamla eylemiş giryân nice cânı
7. Görürseñ âşikâre âteş-*i* âlâm-ı gerdûnı
Hazer kıl iltihâbından degildür sûz-ı pinhânı
8. Kim içse sâgar-ı dünyâyı *oldı* ol kadar bed-mest
Geçer çok dem ayılmaz fâriķ olmaz hân u dükkânı
9. Bilür dânişverân ‘âlemde nâdânı kelâmından
Kişi şavtından añlar zâğ *ile* murğ-ı gülistânı
10. Bıdâ‘añ yok mesâ‘il serd *ile* da‘vâ-yı fazl itme
Çıkar kalb aķçeniñ şabr it bir az meydâne butlânı
11. Geçer her vaķti râhatla yaşar ‘izz ü sa‘âdetle
Bir aħķar ķul olursa mażhar⁴-ı tevfiķ-i Rabbânî
12. İrenler ins-i bi‘llah kaşrına pür neş‘edür dâ‘im
İder *mi* ârzû mülk-*i* cihânı zevķ-i büstânı
13. Göñül ümmîd-i luţf itmekde baħr-ı feyz-i pîrândan
Degildür mûre ‘ayb isterse elţâf-ı Süleymânî

⁴ Metinde (mażar) şeklinde yazılmıştır.

14. Gidenler râh-ı ‘aşka kûy-ı cânâne irer âhir
Refâh istersen ol ‘âzim bu yoldur râh-ı Subhânî

15. Tabîb-i hâzık-ı hoş-hû ararsañ aňla dem yâ hû
Gel iç ‘ayn-ı şifâdur *bu* devâ-yı pend-i Lokmân’ı

16. Gezer Râşid çü seyyâre felek kılmışdur âvâre
Diler derd-i dile çâre umar eltâf-ı Raĥmânî (Ahmed Râşid, 1324: 16)

2.

Mütâla’aya Sezâ Bir Bahâriyye-i Feraĥ-efzâ Olmaĥla Derc ü Terķim Kılınmışdur

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Feûlün

1. Zamânı geldi işte *bu* bahârın
Güler *vechi gibi* gül[1] ol nigârın

2. Dümû’-ı ‘âşık-âsâ câri enhâr
Sadâsın şubĥ-dem gûş it biĥârın

3. Lisân⁵ hâlis *ile* eşyâ-yı ‘âlem
Hep olmuş subĥa-hânı Kird-gâr’ın

4. Ğanîmetdür bahâr eyler mi zâyi‘
Şafâ bulmaĥdur âmâli kibârın

⁵ “Lisân-ı hâlis” şeklinde olması gerekirken vezin gereĥi terkipsiz yazılmıştır.

5. Gözin açmış ider nergis[2] temâşâ
Rebî'î'n bilmiş ezhâr i'tibârîñ

6. Açıldı verd-i hamrâ[3] sâğar-âsâ
Ferah-bağşâ bu dem zevkî misârîñ

7. Papatya[4] güldi dendânı göründi
Mey içmiş erguvân[5] çeksün humârîñ

8. Benefşe[6] başın egmiş behr-i secde
Gülün pâyinde 'arz eyler nişârîñ

9. Tutup mey bir civândan atdı şimdi
Elinden ballı baba[7] ihtiyârîñ

10. Oturmuş yâsemîn[8] yüz aklığıyla
İder hıfz ıhlamur[9] fulya[10] vakârîñ

11. Olınca zülf-i sünbül[11] nefha-bağşâ
Bırakmaz 'âşıkîñ şabr u qarârîñ

12. Karanfil[12] hem-dem olmuş zîmerâna[13]
Çıkarlar başına her gül-'izârîñ

13. Hicâbından gelincik[14] çok kızarmış
Duvağ başında örtünmüş azârîñ

14. Bugün şebbû[15] gelüp neşr itdi hoş-bû
Hezârân[16] kılmış izhâr iftikârın

15. Şadef[17] isterdi reyhâna[18] tekdüm
Didi zanbağ[19] nedir *bu* ictisârın

16. Dıraht üzre turur cülnâr[20] çün nâr
Yıkar ekdârını her şu gevârın

17. Kılar leylâk[21] beşâsetle temâyül
Ferah-nâk itdi hoş-bûyı civârın

18. Bu mevsim açdı bağ bâzâr şad-berg[22]
Bu dem yek-reng olan *tutdı* şikârın

19. Ne hoşdur mest olınca sîm-tenler
Virüp zerrîn[23] kadeh mest eyle yârın

20. Bu gülşende dilersen zevk-i câvîd
Fedâ cânâne kıl her neyse vârın

21. Güler gülşende gül mesrûr sünbül
Zebûndur hâli efgândan hezârın

22. Bihândur nâr-ı 'aşk ihrâk ider dil
O hâle tarzı beñzer lâle[24]-zârın

23. İder bâd-ı şabâ dâ‘im tene‘um
İşitmez bülbülün feryâd u zârın

24. Temâs itmekde cism-*i* dilberâne
Açar gîsûlarıñ her şîve-kârın

25. Gülün açmış niķâbın bî-muķâbâ
Görüp bülbül *bunu* artırdı zârın

26. Yazık dil-ķûn olup kıılmaķda feryâd
Ki vardur haķķı terk itse diyârın

27. Nazar kııl şalkıma[25] âvîze-âsâ
Ki göstermekde rû-*yı* iftiķârın

28. Alur üftâde-gân *bu* şeb şafâdan
Ferah-baķşâsıdur her dil-figârın

29. Müneccim vaķt-i sa‘d *u* naķsı gözler
Degil ‘âşık bilen leyl *ü* nehârın

30. Işırķan mürvere[26] itmekdedür nâz
İşi ‘aks üzre olmuş rûzigârın

31. Gerekdür cev-*r-i* aķyâre taķammül
Seven rû-*yı* *güli* hoş gördi ķârın

32. ‘Acûl âhîr çeker zaḥm-ı nedâmet

Te‘ennî de‘bidür ḥikmet şî‘ârın

33. İrişdir ey şabâ *bu* ehl-i dilden

Ola rehber baña *bu* yâdigârın

34. İder şiddet ki yokdur raḥmı çarḥın

Bekâ‘-ı şabr *ola* câ-yı qarârın

35. Zârîfâne gerek inşâd-ı eş‘âr

Sükût it yoksa Râşid iktidârın (Ahmed Râşid, 1324: 17-18)

3. Bir Leglek ile Bir Kebûter Miyânında Cereyân İden Münâzara vü Muḥâvere-i Laṭîfe

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

1. Morgî ki ḥaber nedâred ez âb-ı zulâl

Minkâr der âb-ı şûr dâred heme sâl⁶

2. İctimâ‘ itmişdi leglek*le* kebûter bir şabâḥ

Behr-i şoḥbet ṭurdılar hîç itmeyüp feth-*i* cenâḥ

3. Leglek isterdi kebûter çekmesün zill *u* ta‘ab

Zirveye îşâle dâ‘im fikr iderdi bir sebeb

⁶ Berrak, tatlı sudan habersiz olan kuş / Yıl boyu tuzlu suya daldırır gagasını.

4. İtdi leglek maqşadın ifhâm için feth-i kelâm
Arkadaş hâlin naşıl icmâlen olsun vir peyâm

5. Böyle süflî yirde gördükçe *seni* kalbim hazîn
Añlarım şöyle ma‘îşetce degilsün pek emîn

6. *Bu* maħaliñdür vaħîm âb *u* hevâsı hem mazîk
Yok nezâret bunda mesken *mi* tutarsıñ ey şadîk

7. Tâkat *u* fer kalmamış sende cenâhıñdur kadîd
Re‘*s* ü minķârında bir çirkinlik olmışdur bedîd

8. Çâre-sâz olmak merâmım hâliñi gördüm veħîm
Diñlesen nuşhım olursıñ dest-i ‘izzetde muķîm

9. Gûş idüp *bu* sözleri kaldı kebûter şâdmân
Lîk râh-ı i‘tizârı tutdı bir hayli zamân

10. Leglek ısrâr itdi yâ hû ile tahrîk-i cenâh
Bulmak istersen şafâ-bahşâ maħal kûy-ı felâh

11. Uçmağa kâdir degülsen râkib ol gel dûşuma
Ben nice murgânı hıfz itdüm alup âgûşuma

12. Oldı fevķal‘âde *bu* sözden kebûter şâdmân
Kûhsâre toğrı leglekle uçup kaldı hemân

13. Fikr idüp emr-i ma'îşet soñra düşvâr olmaya
Zirvede bulmağ için erzâkı nâ-çâr olmaya

14. Fehm idüp leglek anıñ fikrin didi olma cebîn
Rızkıñı mañlûkıñıñ virmez mi Rabbü'l-âlemîn

15. Sen naşıl tâlib iseñ rızkıñda tâlibdür seni
Rızq-ı mağsûmuñ te'essüf itme câlibdür seni

16. Gûş idince böyle pend oldı kebûter şerm-sâr
Gitmege leglek ile tâ zirveye virdi qarâr

17. Müttefik oldı bu nesrîn uçdılar bir haylî dem
Zirve-i mağşûda âhîr itdiler vaz'-ı qadem

18. Çok bilâdı zirveden⁷ gördi kebûter itdi vâh
'Ömrimi bu vaqte dek kıldım çuqur yirde tebâh

19. Boldı envâ'-ı hubûb u dâneler cârı zülâl
Haylî hem-cinsin görüp anlarla itdi hasb-ı hâl

20. Lânesinde leglekiñ ekl itdiler tâze ta'âm
'Arz-ı şükrâna kebûter başlamışdı şubh u şâm

⁷ Metinde dizgi hatasından ötürü şeklinde yazılmıştır.

21. Her yirinde zirveniñ dürlü hubûb u dâneler
Dest-i kudretle yapılmış buldı pek çok lâneler

22. İtmede dâ'im kebûter legleke bî-hadd niyâz
Bilmemişdüm kadriñi 'afv it beni ey ser-firâz

23. Oldu luţfuñla bana bu câ-yı rûh-efzâ maqarr
Kurtulup dâm-ı mağından şimdi buldum 'izz ü fer

24. İşte ey insân ider da'vet hemîşe evliyâ
Zirve-i vecd ü şafâya âdemi ehl-i vefâ

25. Eylemişler çok kitâb inşâ berây-ı intibâh
Kurtulup endûh-ı gerdûndan bula ihvân refâh

26. Mâsivâ kaydında çok demdir esîrim kıl rehâ
Şoĥbet-i ehl-i şafâya eyle mahrem ey Hudâ (Ahmed Râşid, 1324: 18-19)

4. Gazel

Mefûlü/ Mefâilü/ Mefâilü/ Feülün

1. Ey murğ-ı dil aldanma himem bâlini bâz it
Tut evc-i haĥîkatde mekân terk-i mecâz it

2. İstersen eger gonçe-i maĥsûduñ açilsun
Gel gülşen-i ihlâşa hezârânla niyâz it

3. Feryâdı bırak şem‘-i ruḥ-ı dilbere karşı

Cism ü dili pervâne gibi sûz u güdâz it

4. Hıdmet sana ez-cân u dil eyler nice Maḥmûd

Ḳıl terk-i sivâ nefsiñi mânend-i Ayâz it

5. Va‘d itdi şabâ kim kıla ‘uşşâkı ferah-nâk

Terk itme reh-i râstı sen ‘azm-ı Hicâz it

6. Zillet çeker ehl-i tama‘ıñ râḥatı yokdur

Kim anlara mey eyler ise men‘-i cevâz it

7. Lâzım kışa kesmek sözi bîḡâne yanında

Rindân ile Râşid sühen-i ‘aşkı dırâz it (Ahmed Râşid, 1324: 30)

SONUÇ

Medine Kadısı Ahmed Râşid’in bilinen üç tercüme eseri vardır. İlâveten *Pend-nâme* tercümesi adlı eserinin sonunda kayıtlı olan dört manzumesi de bulunmaktadır. Şairin başka şiirlerinin de olduğu düşünülmektedir. Yapılacak yeni çalışmalarla var olduğunu düşündüğümüz şiirleri de gün yüzüne çıkabilir.

Çalışmaya konu olan Râşid’in dört şiiri de genel olarak, birbirinden farklı nazım şekilleriyle yazılmış olup şiirlerin dili sade ve anlaşılır düzeydedir. Edebî sanat kaygısı şiirlerde görülmez. İlk manzume 16 beyitlik bir kıt’a-ı ke-bire, ikincisi, 35 beyitlik bir bahâriyye, üçüncüsü 26 beyitlik bir mesnevi ve dördüncüsü 7 beyitlik bir gazeldir. Kaside dışında kalan şiirler, hekimâne şiir anlayışıyla kaleme alınmıştır. Ahmed Râşid -kadılık mesleği gereğince- daima insanlara öğüt vermek istemiş, bunu tercüme eserlerine de yansıtmıştır. Râşid’in elimizdeki dört şiiri de yine bu anlayışla kaleme alınmıştır. Türü bahâriyye olan

kasidesi, çiçek adlarıyla oluşturulduğundan diğer şiirlerine hatta klasik şiirimizin geneline göre daha orijinal görünümündedir. Bu özelliği, şiirin folklorik açıdan da değerli olduğunu gösterir. Leylek ile güvercin münazarası, bir manzum fabl özelliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Ahmed Râşid (1324), *Pend-nâme-i Lokmân Hekîm Terceme-i Manzûmesi*, Mahmud Beg Matbaası.

ATALAY, Mehmet (2004), “Câmî'nin Lücetü'l-Esrâr Adlı Kasidesi ve Erzurum Kadı Vekili Ahmed Râşid'in Manzum Tercümesi”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 24, s. 23-42.

BAYRAM, Yavuz (2007), “Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili Çiçekler” *Turkish Studies*, 2/4, s. 209-219.

CEYHAN, Âdem (2010), *Ahlâk Düsturu- Hazret-i Ali'nin Şiir ve Vecizelerinden Seçmeler*, İstanbul: Buhara Yayınları.

İNAL, İbnü'l-Emin Mahmut Kemal (1969), *Son Asır Türk Şairleri*, C. 3, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KAYAOKAY, İlyas (2018), “Ahmed Râşid'in Pend-nâme-i Lokmân Hekîm Terceme-i Manzûmesi Adlı Mesnevisi” *Çeşm-i Cihan Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 3, s. 71-103.

Eyüp KUL

1877-1878 OSMANLI-RUS SAVAŞI (93 HARBI) SONRASI ÜSKÜP'E GELEN
MUHACİRLERİN DURUMU (1877-1885)

Kadir ŞAHİN

CEND ŞEHİRİ VE MOĞOL HÂKİMİYETİ

Dilara BAHTİYAR SARI - Gülbahar Nilüfer TETİK

GASTRONOMİ TURİZMİ KAPSAMINDA BULGARİSTAN GÖÇMENLERİNİN
YEMEK KÜLTÜRÜ

İlyas KAYAOKAY

MEDİNE KADISI AHMED RÂŞİD'İN YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

Yakup ŐAHİNER

MOLLA GÜRANİ'DEN ŞEYH AKŞEMSEDDİN'E FETHİN HOCALARI: 1432-1453

Şükrü ÜNAR

ATATÜRK DÖNEMİ'NDE ESKİ ESERLERİN KORUNMASINA YÖNELİK YAPILAN
HUKUKİ DÜZENLEMELER

Miraç KADIOĞLU - Necmiye TUTAR

TÜRKİYE'NİN KENDİNE HAS YUMUŞAK GÜÇ YÖNTEMİ OLARAK SAĞLIK
YARDIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187
ISSN 2567-2001

9 772587 200005